

Erdélyi Örmény Gyökerek

Füzetek

Fővárosi Örmény Klub időszaki kiadványa
II. évfolyam 1998/13. szám

1998. március

„Emlékek nélkül,
népeknek híre csak ár-
nyék...”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén du. 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdelutánjaira a Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zeneterembe.

Naptár - március hó

A hónap szép napja 25-e, mikor arra emlékezünk, hogyan köszöntötte Gábor arkangyal Máriát:

"Hangzik az örömhír boldog hír ajkán,

Gábor arkangyal kiáltja a Szűznek:

Hozzád lettem küldve Tisztaságos,

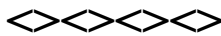
Hogy előkészítsem az Úr utját."

/ néhai Kovács Géza ford./

Ez az ünnep a tavaszt is jelzi, innen a magyar neve: Gyümölcsoltó Boldogasszony.

Elgondolkodva az ünnepen, nekünk is legyen tavaszunk, megújulásunk !

dr. Sasvári László

Idézetek Czetz János "Emlékírásaiból"

Szemelvények az 1848/49 esztendei Brassó környéki hadműveletek eseményeiből

1848 márciusában kibontakozó forradalmi lendület az év végére válságosra fordult. Erdélyben is a Habsburgok császári hatalma, nyomasztó katonai fölénytel támadásra indul.

A Honvédelmi Bizottmány a Vezérkar tehetséges tisztjét az Erdélyben ismerős, Gidófalván 1822-ben született Czetz Jánost bízta meg a szétszórt csapatok irányításával, még Bem József kinevezése előtt.

Midőn Bem az erdélyi hadsereg főparancsnokságát átvette, Czetzet tábornoki főnökévé nevezte ki, e minőségben Bem teljes bizalmát bírta.

Nagyszeben bevétele után, honvédtábornokká előléptetve Czetz csatát nyer Feketehalomnál, megfutamítva Puchner császári hadait.

Emlékírataiban Czetz leírja, hogy Brassó környékén Szentpéter község határában hogyan sikerül két honvéd századnak egy császári dragonyos ezreddel felvenni a harcot. A túlerővel szemben az akkor forradalmian korszerű hadviselés új megoldást produkál.

Brassó felszabadítására irányuló hadművelet eredményeiről írott levélben számolnak be Kossuthnak.

Berza a Vöröstornyai szorosnál kiűzte az oroszokat; Czetz erős hadosztállyal Brassó ellen indult, március 17-én elfoglalják Vledényt, március 18-án az említett csata Feketehalom mellett, március 19-én reggel Brassó város küldöttsége Vidombékon föltétlen meghódolását jelentette be. Még aznap délután bevonulnak Brassóba és a futó ellensé-

get kiűzik a szorosokon. Az ellenség a tömösi és törcsvári szorosokon kivonult és ezzel a tavaszi hadjáratnak vége volt.

A brassói bevonulás is tükrözi a két kiváló hadvezér erős szociális érzékét, a katona becsvágya sosem nyomta el az embert. Bem apónak a költő Petőfihez való bensőséges viszonya régóta ismeretes. A zsenge katonatiszt, tábornokpalánta iránt érzett atyai szeretete az emlékiratokból még ma is világosan kiolvasható.

Czetz erről így ír naplójában:

"A bevonulást érthető izgalommal vártam, mert Édesanyám, akit kerek négy esztendeje nem láttam, Brassóban lakott. Bem ezt jól tudta, s a kemény katona lelki finomságának újabb tanújelét adta, amikor hozzám fordult:

- Ön nagy segítségemre volt Erdély visszahódításában, méltányos tehát, hogy diadalmas csapataink élén meneteljen Édesanyja előtt, aki Önt már négy éve várja."

A fegyelmezett, leginkább fiatal székely fiukból álló honvédsereg tiszteletet váltott ki magának, még az ellenséges érzelmű lakosság körében is. Megindult a demokratikus kibontakozás, jobbágyfelszabadítás, a háromnyelvű brassói szabad sajtó és sok egyéb haladószellemű intézkedés, ami kiváltotta Európa szabadságszerető népeinek csodálatát.

Sajnos az akkori Habsburg uralkodóház sikeresen egymásnak uszította az együttélő nemzetiségeket, segítségül hívta a cári orosz csapatokat és győzött a túlerő.

A forradalmat leverték, a megtorlás kegyetlen volt, de az eszme jövő évezredre való üzenete ma is igen időszerű.

Budai Merza Pál
Brassó, 1998. január

Bibliográfia - Könyvészet

- + Brankovics György: - A magyar szabadságharc története, Budapest 1902.
- + Szabó László: - Czetz tábornok: A lélek nem alszik ki... Európa Könyvkiadó 1982
- + Czetz János: "Emlékfüzet" - Gidófalva - 1994.

A sziget titka

III. rész

Szavak nélkül, egyedül a kegyelem napfényében fürödve, semmit sem téve érte, némán szemlélődve hatolt be a lelkem a végtelen csend misztériumába, amely körülöleli a szigetet. Örömmel vettem észre, hogy az emberek - útitársaim - megfélemedeztek rólam, ott felejtettek a sánta angol költő, Lord Byron fája alatt. A lélek a mélyebb összetettség állapotába, birtokába jutva, fölkészül arra, hogy akár a következő pillanatban az örökkévalóság csendjébe lépjen át. Isten léptei hallatszanak a szellő zúgásában, a tenger morajában, jelenléte betölti a szigetet. Ez a teljesség, a magány pillanata,

amely az örökkévalóság csendjének a végtelen nyugalom előíze, Istennek, a Szentháromságnak fátyol nélküli, közvetlen szemlélésében. Ez kezdődött el már idele, az örmények szigetén, amikor a lélek Isten csendjét befogadja. A lélek hallgat, és elhallgattat maga körül és önmagában mindent, hogy felfoghassa Isten csendes, szavak nélküli, néma beszédét.

Lassan felocsúdva kezd eszembe jutni minden, amit pár óra alatt a szigeten átéltem. A titok, a sziget misztériuma egyre újabb és újabb arcát mutatja felém...

..... „ *megismerni a bölcsességet és az intelmet, felfogni az értelem szavait*”

(Prov.1,2) Ez volt az első, örmény ABC-vel leírt mondat, amellyel Meszrop Mastoc 396-406 között, közvetlenül a Római Birodalom kettéválása után munkatársaival együtt örmény bibliafordítást tudott népének kezébe adni.

Ezek motoszkáltak fejemben, amikor visszagondoltam a pár órával ezelőtt átéltekre, arra a pillanatra, amikor Fogolyán atya zsebéből előkerültek a monostor kéziratárának kulcsai.

Otthon, Magyarországon, gimnazista kis barátom beszélt nekem arról, hogyan képzei el egy kolostorban a régi könyvek és kéziratok őrzését. Mindenütt tölgyfa polcok a falakon, egymásra merőleges és párhuzamos könyvvállványok, valahol, az egyik sötét sarokban ősz szakállú szerzetes gyertyafénynél kódexet másol, és mindenütt néma csend...

Ehelyett azonban valami egészen más tárult a szemünk elé. Csak a csend, egyedül a csend volt valóságos a számunkra, amikor beléptünk az ősi örmény kéziratok kör alakú, ultramodern apszisába.

A bejárati ajtó felett ott olvashattuk a kéziratár építetőjének nevét: Paul Iszpenján készítette el szülei, Kevork és Lujza Iszpenján emlékére a saját költségén. Amikor a monostor egy részét a már említett tűz pusztította el, szükségessé vált a biztonságos őrzés megoldása, új épületszárny felépítése az örmény kéziratok megőrzésére. Ezt a munkát végezte el mesteri módon az építető: Paul Iszpenján.

Beléptünk a légkondicionált történelembe. Évszázadok súlyos csendje vett körül bennünket egyszeriben. Körbefutott tekintetünk a félkör alakban elhelyezett tárlók üveglablakai mögött rejtőző kódexek, kéziratok sokaságán, a gyönyörű színeit mindmáig hűségesen megőrző miniatúrákon. Elibénk tárult az örmény történelem: „ *habent sua fata libelli* „. Minden kéziratnak megvan a maga története: az örmény történelem egy-egy darabkáját őrzi némán, miként a borostyán a beléje dermedt pillangó törékeny szépségét, szárnyainak hímporára is féltő gonddal vigyázva, okulására az eljövendő századoknak.

Csak egy röpké pillanat telt el, megilletődött némaságban, de ez a csend adta meg a szavak aranyfedezetét. Mert ebben a csendben maga az örmény nép több évezredes történelme szólt hozzánk. És a vízió döbbenetes volt: az Apokalipszis lovasai száguldottak végig a kupola alatt, s helyükbe egyre újabbak nyomultak! Róma és Irán háborúztak egymással Hajasztán vérző földjén, perzsák nyúzták meg elevenen az örmény

papokat Avarajr síkjának vesztett csatája (451) után, örmény anyák, feleségek siratták némán, büszkén, könnyek nélkül szeretteiket Eghise vartaped, népének krónikása lapjairól. Hunok dúlják a Kaukázust, éjnek évadján futni kell a tekercekkel, menteni kell a kolostor legféltettebb kincsét: **az Írást**. Azt az Írást, amelyen örmény betűkkel ott van az ígélet: „*ne féljeteK, én veleteK vagyok az idők végezetéig...*”

-- De hogyan lehetsz velünk Uram, ha mi, éppen mi nem vagyunk Veled, s megtagadunk Téged? Nem a kutyafejű tatár, sem a vérebarcú mongol, nem a dzsiháid parancsát vakon követő arab, vagy a pántürk eszméket, Turán véres délibábját másfél millió örmény holttestén át könnyörtelenül megvalósítani szándékozó ifjútörökök, hanem mi, akik képtelenek vagyunk a történelem súlyos, néma üzenetét megérteni, felfogni, megvalósítani életünkben, leszünk az örmény történelem további tragédiáinak okozói... Annyi évszázad után elfelejtkezünk arról, hogy kereszténység és örménység korrelatív, felcserélhető fogalmak, csak a XX. szd. fordította szembe egymással őket. Pedig **főpapi imájában Jézus a világtörténelem legelső keresztény népére is gondolt: „Értük könyörgök**. Nem a világért könyörgök, hanem azokért akiket nekem adtál, mert ők a tieid. Mindez, ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém, és én megdicsőültem bennük. Én már nem vagyok e világban, de ők a világban vannak, én pedig tehozzád megyek. Szent Atyám, **tartsd meg őket a te nevedben, amelyet nekem adtál, hogy egy legyenek, mint mi.**

... Közöltem velük az ígéletet, és **a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók**, ahogy én sem vagyok a világból. Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mint ahogyan én sem vagyok a világból való. Szenteld meg őket az igazságban: a te igéd igazság. Ahogy engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba. Értük szenteltem magam, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban. **De nem csupán értük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavuk által hinni fognak bennem, hogy mindnyájan egy legyenek**; ahogyan te, Atyám bennem vagy, és én tebenned, úgy **ők is egy lesznek mibennünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem.** / Jn. 17, 9-11, 14-21 /

A pillanat tört részébe sűrített döbbenet tovaszállt, s a kéziratok tovább őrizték súlyos titkaikat. De néhányról – a teljesség igénye nélkül – fellebbent a fátyol útikalauzunk, Fogolyán atya szavai nyomán.

A legnagyobb érték az örményeknél a kézirat. Családok dugdosták, mentették a különböző hódítók vandál pusztításai előtt, mint pl. a híres **Mus-i homiliárium**-ot, *amelynek tizenkét lapját itt, Velencében őrzik*. 1204-ben 20 kg ezüstért váltották vissza az egyesültörmény - grúz seregek Baszen-i ütközete után „fogságba esett kódexet” a szeldzsukoktól. 1915-ben két elgyötört örmény asszony cipelte Ecsmiadzinba a kódex egyik felét, míg a másikat Erzerumban rejtették el a templom udvarán. Egy orosz tiszt kiásta a földből, s most Örményországban van a mus-i homiliárium ... Az örmény férfiak viszont a mus-i kolostor faragott kapuját vitték a hátukon Jerevánba... A kolostor megmentett kapuja ma is őrzi a Matenadaránban a megmentett kódexet...

Békésebb időkben, egészen a XIX. szd. végéig misszionárius atyák, mechtarista szerzetesek hozták magukkal Anatóliából az ajándékba kapott, vagy pénzért vásárolt ör-

mény kéziratokat. Így született meg a szigeten a világ második legnagyobb örmény kéziratára, Velencét csak a jereváni Matenadaran múlja felül. Összesen 4500 kötetet őriznek a szigeten. Sok kézirat Erdélyből származik: Gyergyóban, Erzsébetvárosból szedték össze. De 300 darab kézira rúg az Amerikából ajándékba kapott Kurtjean - kollekció, egy gazdag bukaresti örmény kereskedő hagyatéka Kansas-City-ből. Életében többször is megfordult a szigeten. Gyakran ugratták a szerzetesek: ha egy dollárt adsz, kitesszük a nevedet, megörökítjük az emlékedet. Csak nevetett, egy centet sem adott az atyáknak, ám halála után az örmény szerzeteseknek adta rendkívül gazdag szellemi hagyatékát.

Az örmények mindig, mindenhol a legkülönbébb kultúrák találkozásának csomópontjában éltek, s ez a velencei kéziratár arculatán is jól tükröződik. Héber, görög, ószláv, perzsa, abesszín és arab nyelvű kódexek mellett több páli nyelven írt kézirat is látható volt a tárló ablakai mögött: az indiai örményektől vásárolták. (Csak gyanítom, hogy velem együtt sokan csak most hallottunk először ennek az indiai nyelvnek a létezéséről!)

Útikalauzunk, Fogolyán atya váratlanul odaszólt az egyik kis, kétszemélyes nézelődő csoporthoz. Apa és fia csodálták a tárlók kódexeit: gimnazista kis barátom szakállas bátyja és szakállas édesapja.

-- Fáradjon ide, kérem a kupola alá meghallgatni a visszhangot az a szakállas fiatalember!

A kedves olvasó fantáziájára bízom, apa és fia közül melyikük „ugrott” közepre, velencei visszhangot hallgatni...

Eme rövid közjáték után Fogolyán atya rátért a velencei örmény atyák egyik legfontosabb tudományos tevékenységének ismertetésére, az ú.n. „colophon”-ok, a **kolofonok** feldolgozására és kiadására.

A kolofonok a régi kéziratok kódexek lapjain szétszórta itt-ott található lapszéli vagy hosszabb rövidebb bejegyzések, amelyek rendkívül értékes adatokat tartalmaznak a kéziratról. Beszámolhatnak a kódex szerzőjéről, vagy későbbi birtokosáról, a „possessor”-ról, akár többről is! A különböző időkből származó bejegyzések tudósítanak a kódex készítésének körülményeiről, a kézirat esetleges további sorsáról. Az ehhez kapcsolódó évszámok segítenek megrajzolni a kézirat útját, mielőtt a szigetre érkezett, kinek a tulajdonában volt, és az atyák tulajdonába mikor került.

Az egyik leghíresebb kolofon az örmény atyák szigetén a legrégebbi míniált kódexben olvasható a 137. oldalon:

„ én, Mlke, Krisztus szolgálója és az örmények királynője, ... (olvashatatlan dátum) ezt az evangéliumos könyvet a Varag-i Istenszülő Szűz templomának adományoztam, amelyet saját költségemen én magam újjáállítottam fel, az én, valamint királyom, Gagik és fiai segítségével. Mindenki, aki ezt olvassa, emlékezzen meg rólam a Madonnához szóló imáiban, hogy Isten legyen irgalmas hozzám”.

Varag kolostora a Van-tó partján állt.

Mlke evangéliáriuma a legrégebb miniatúrák örmény kézirat, amely eddig előkerült. Keletkezési idejét a tudósok 862-re, a Bagratuni-dinasztia uralomra kerülésének ideje tájékára datálják. A kolofonból kiderül, hogy Mlke királynő nem lehetett a mecénás, csak a kódex restaurátorja és legfeljebb a negyedik tulajdonosa: a dél-örményországi Vaspurakon uralkodójának Gagiknak, (908-937), volt a felesége. Nevéből ítélve arab származású (malika = királynő)! A bájos legenda szerint a felszabadított arab rabszolgalány az augusztusi telihold első éjszakáján megfürdött a Van-tó vizében, s ettől bőre oly sima lett, mint a legfinomabb selyem... Krisztus iránt szeretetre gyulladva lett keresztény, Gagik iránt szerelemre gyulladva lett királyné...

A másik híres kézirat a ***Trapezunti (v. Trebizond-i) evangéliárium a X. szd.-ból.***

Csodálatosan szép levélindás, összefonódó díszítése keleti szőnyegek mintázatára emlékeztet. Ez a kézirat a legnagyobb méretű kódex, 633 lapból áll.

1007-ben keletkezett a harmadik leghíresebb örmény kódex, a ***Hadrianopolisz-i*** (ma: Edirne) ***evangéliárium***. Összeállítója egy Kirakos nevű pap, aki második Basileios (örmény származású) bizánci császár egyik főtisztviselőjének, Hovhannes protospatarios-nak a kérésére, a makedóniai örmény közösség számára készítette el. (Makedóniában és Kelet-Thrákiában évszázadok óta jelentős örmény etnikum élt, Drinápoly (azaz: Adrianopolis) a XI. szd. első felében még ellencsászárt is adott a birodalomnak.)

1300 körül keletkezett a Nagy Sándort dicsőítő és életét keresztény lovagi szellemenben átdolgozó örmény „regény”, gyönyörű miniatúrákkal. A kódex a levantei keresztves államok közvetlen szomszédságában, a kilikiai Armeniában készült.

A kéziratok, kódexek, kolofonjainak feldolgozása, publikálása óriási jelentőségű, az örmény történelem és művelődéstörténet rendkívül jelentős adatokkal gazdagodik általuk.

Persze másfajta kéziratok is találhatóak a szigeten: pl. *kéziratos énekeskönyvek* a XI. szd.-ból! A dallamok lejegyzése nagyon hasonló a régi gregorián *neumáké*hoz. A szigeten le tudják énekelni még ma is ezeket a dallamokat a régi lejegyzések, örmény „kották” alapján (nem használnak vonalrendszert!).

A kéziratok, kódexek restaurálása is folyamatos, időnként okoz is meglepetést egy-egy könyvborítóból előkerült és kivett hártya, korábbi könyvek, iratok értékes lapjai.

Régi dokumentum az 1200-as évekből: Levon kilikiai örmény király megengedi országga alattvalóinak, hogy kereskedelmi kapcsolatokat tartsanak fenn a velenceiekkel és a normannokkal Szicíliában.

„Akkor még nem létezett a maffia...” - tette hozzá mosolyogva Fogolyán atya.

Az örmény miniatúráknak külön története van, amely méltán vívja ki a művészettörténészek csodálatát! Eredetük jóval korábbra nyúlik vissza mint a ma ismert legrégebb miniatúrák a IX. szd.-i Mlke evangéliáriumából. A korábbi miniatúrákra következhetünk a VI.-VII. szd. fordulóján élt ***Varthanes Kertogh*** írásaiból, aki korának miniatúrákésztéséről tudósít. Leírja a színeket: apáról fiúra szálló mesterség volt a természetes alapanyagokból előállított színek készítésének a módja. A színeket hígító fokhagyma kivonat ragasztó és fertőtlenítőszerként szolgált, és segített megőrizni mindmáig a miniatúrák természetes fényét és csillogását. Ezek az örmény miniatúrák a ke-

leti kereszténység közös kincsei, a szír és a bizánci minták önálló továbbfejlesztései. Két, név szerint is ismert mester munkáit őrzi Szent Lázár szigete. Egyikük a *kilikiai Thoros Roslin*, a művészettörténészek szerint az itáliai XIV.-XV. szd.-i reneszánsz (Trecento, Quattrocento) előfutárát tisztelhetjük benne. A másik mester a nagy-örményországi *Thoros Taroneci*, teljesen egyéni művészi stílus kialakítója.

Végül, a miniált, kéziratos örmény kódexekről szóló rövid beszámoló után lehetetlen nem megemlékezni azokról a névtelen krónika-másoló szerzetesekről, akiknek aligha adatott meg munkásságuk során a mechitarista atyák légkondicionált, ultramodern történetírása... Avetik Iszahakján örmény költő így állít nekik versében örök emléket:

*Rideg, sötét cella-magányban,
zord kolostorfalak között
krónikamásoló barátok
sovány háta görnyedezett.
Kis mécs világolt éjjelente.
Dohos kenyéren és vizen
másolták sárga pergamentre,
amit a messzi múlt üzen:
Vad hordák sok véres dúlását,
háborúkat, üszköt, csapást,
az édes ország pusztulását,
s a kegyetlen leszámolást.
Siratván siratták Hajasztán
sorsát, keserű végzetét,
és imádkoztak, egyre bizván:
meghallgatja őket az ég...*

/folyt. köv./

fr. Lénárd
világi ferences
történész, teológus

Két szentpétervári orosz-örmény képzőművészlől

A Fővárosi Örmény Klubban 1998.február 19-én elhangzott előadás

I. rész

Elöljáróban néhány személyes élményemről szólok, amelyek korábban, mondhatnám még öntudatlanul az örménységhez húztak. Az 1970-es években, egyetemi ösztöndíjjal hosszabb időt töltöttem Leningrádban. Baráti kapcsolatba kerültem az Ermitázs egyik vezető művészettörténész-nőjével, s így a múzeumba szabad bejárásom volt. Szinte mindennap felkerestem, a Nyevszkij sugárúton végigsétálva jutottam el a Téli Palotába. Szigorú tél volt, mindent vastagon hó borított. Azt tudtam, hogy abban a politikai rendszerben jó esetben is csak megtűrt volt a vallásgyakorlás, talán ha két templom állt a hívők előtt nyitva. Döbbenetes látványt nyújtottak a 18. és 19. századi pétervári építészet városképképző remekei, a pravoszláv templomok, amint kupolájukból vagy a mellettük, rajtuk elhelyezett kéményekből búzt és füstöt okádtak a Néva part tiszta levegőjébe. A szovjet rezsim idején e szakrális helyek ugyanis üzemek, gyárak gyanánt szolgáltak. Szívszorító érzés volt megpillantani a beláncolt, lelakatolt templomok körítőfalainak tövében göcsörtös kezüket lopva imára kulcsoló fejkendős öregasszonyokat. A Nyevszkijen, nem messze az Orosz Múzeumtól minden alkalommal megcsodáltam egy viszonylag kicsiny, ám kéményén annál több füstöt kibocsátó, bedőlt, elrozsdásodott kovácsoltvas kerítéssel körbezárt templomépületet. Régi fényében külseje világoskék lehetett, erről az erősen megrongálódott falak árulkodtak. Belsejében, abban az időben az Iszkra (Szikra) nyomda-kiadó működött. Ez volt a hajdani örmény templom. A hatalmas szovjet birodalom szétesése után e gyönyörű korai klasszicista épületet, Felten alkotását folyamatosan helyre állítják, talán ebben az évben fejezik be.

Így indult, itt kezdődött érdeklődő vonzalmam az örmény művészethez. Azóta többször jártam Leningrádban, a mai Szentpétervárott is.

Néhány éve, egyik ismételt pétervári látogatásom alkalmával megismerkedtem **Zaven Arsakunyi** festőművésszel és **Levon Lazarjev** szobrásszal. Közös bennük többek között, hogy mindkettő igen megbecsült, elismert művész, jó néhány alkotásuk az Orosz Múzeum és a moszkvai Tretyakov Képtár tulajdonában van, önálló jelentkezésük a szentpétervári művészeti élet számontartott eseménye. L. Lazarjev köztéri munkái e nagymultú város modern arculatának jellemzői.

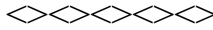
A diaképek kíséretében körvonalazódnak előttünk művészetük jellemvonásai, melyekből kibontakozik örmény származásuk, a kitephetetlen gyökerek, még akkor is, ha ők tulajdonképpen orosz alkotók, hiszen iskoláik, pályájuk elsősorban Leningrádhoz, Pétervárhoz köthetők. A magyar-örmény szóhasználatot alapul véve, esetükben talán leg-helyesebb orosz-örmény mesterekről beszélnünk. A 20. századi örmény festészetbe pillantsunk be, kiemelve nemzetközileg legismertebb alkotóját, **Mártirosz Szárjánt**. Ő ugyanis, akárcsak Z. Arsakunyi nem Örményország szülötte. Hazáját csak felnőttként ismerte meg. De hasonlóan milliónyi honfitársához, akik Örményországtól távol éltek, mindig örménynek tudta magát, vállalva hazája történelmi múltját és jelenét. Az ország történelmében dicsőség és iszonyat váltakozott. 3000 évvel ezelőtt itt alakult meg Urartu rabszolgatartó állama, majd 301-302-ben itt lett először államvallássá a kereszténység. Évszázadokon át idegen hódítás és pusztítás színhelye volt az ország, s az utolsónak, az 1914-15. évi genocídiumnak több mint egymillióan estek áldozatául.

A moszkvai akadémián nevelkedett fiatal festő természetlátását első örményországi útja változtatta meg. Így vallott: "Célom, hogy elérjem a realizmus ősi alapját, a kifejezésnek azt az erejét, amely jelen van minden igazi művészeti alkotásban, ősidőktől kezdve egészen napjainkig. Más szóval: a gyönyörködtetésnek azt az erejét, amelyet mindig más-más úton érek el." A század első évtizedében járunk. Európa szerte vonzódtak a művészek Keletre, illetőleg minél messzebb Európától. Gauguinól Csontváryig és a néger plasztika kultuszáig terjed az "Európán kívüliség" iránti törekvés skálája. Szárjánál két impulzus keveredhetett. Valószínű, hogy hatott rá az európai életanyagból való kiszakadás egyre többet hangoztatott vágya, de ennek csak gyengébb és másodrendűbb szerepe lehetett örmény voltához képest. Örményországban, ahol annyi a kopár, erdő nélküli hegyoldal és sziklacsúcs, nincs sűrű szürke szín. Minden ragyog a napfényben, minden állandóan változtatja színét, minden napszakban másként fénylik a határon túlról az Ararát. Nem európai értelemben vett színgazdag táj, mert kevés az átmenet, a variáns, a tónus. De a hegyek, sziklák, földek napsütésben izzó okkere, a növényzet vad mélyzöldje, a feketék kékbe törő fénye, az ég kékjeinek, liláskékjeinek intenzív mélysége különösen gazdag palettát követel. Örményország mindig virágos kertjei, sokfajta növényzete nem eredendő természeti ajándék, hanem az ember és a föld, az ember és a természet szüntelen harcának eredménye. Az örménységét valló művésznak értenie, éreznie kell az embert a tájban, akár ábrázolja magát az embert és tevékenységét, akár nem. Ez az, úgymond zsigerekből jövő színesség, a fenti színmágia Arsakunyinál ugyancsak megfigyelhető, habár témáit elsősorban Pétervár ihleti. Ez a koloritgazdagság a középkori miniatúráktól, a 10. századi ecsmiadzi-ni kódextól, a 13. századi nagy felvirágzásig ívelő történet. Inspirációjuk a 20. században is tovább él. Legalább ekkora erővel hatott mindkettőjükre a század eleji francia Matisse festészete, s az általa létrehozott "Vadak" mozgalma. A fiatal Matisse-t ma az Ermitázsban jobban meg lehet ismerni, mint bárhol a világon. De Szárjában Gauguin is felébresztette a szín iránti veleszületett érzékenységet, sok képe tanúskodik erről. Személyén keresztül, örmény származásának okán érthetőbbé válik Zaven Arsakunyi piktúrája, annak színekultusza, mint festészetének vezérlő motívuma.

Arsakunyi ahhoz a művésznemzedékhez tartozik (1932-ben született), amelyik a lenin-grádi Repin Képzőművészeti Főiskolán a szocialista realizmus legkeményebb idején tanult, hogy majd ettől némiképp elfordulva részt vegyen az 1960-as évekkel meginduló enyhülést követő Európára nyitás folyamatában. A heroikus győzelem és hurrá optimizmus helyett a mindig változó természet kötötte le figyelmét. Rácsodálkozott Gauguin, Matisse, Derain, Vlaminck, Dufy, Rouault munkáira, ezzel párhuzamosan az örmény művészetre -apai ágon örmény- különösen Szárjánéra. Képei asszociálják Matisse alkotásait, mögöttük érezzük a francia mester elmélyült ismeretét. Mégis különbözik tőle. Matisse artisztikumuma helyett ő a bensőbb világ felé fordul. Hétköznapi motívumai mögött mély humánusmot sejtünk. Az élénk felületek tökéletesen összecsengenek, hiszen a színt a vonallal együtt komponálja. Arcképei, csendéletei, tájképei szinte gyermeki fantáziával megálmodott, megvalósított színpadai díszletei, színpadképei egy tiszta, romlatlan, egyszerűségében nagyszerű festészet példái. 1960-tól részt vett a Je-

revánban megrendezett szovjet-örmény képzőművészeti tárlatokon is. Eddigi életművének legjelesebb darabjai az Orosz Múzeumban találhatóak és természetesen műtermében, a maga tervezte-díszítette bútorok között.

dr. Benedek Katalin
művészettörténész

Az érem másik oldala.

A Füzetek 1997 évi 7. számában megjelent egy cikk, „Hitvallás” címmel, amely körvonalazta a hazai örmény kisebbségi élet problémáit. Az ott leírtak azóta egyre jobban markánsabbá váltak, bizonyos értelemben elmélyültek. Odáig jutottak egyes örmény képviselők, hogy kizártak az országos testület tagjai közül (törvénytelen módon, mert nem tőlük kaptam a mandátumomat) és megpróbálják kiterjeszteni hatalmukat a vezetésem alatt álló Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzatra is, amely véleményem szerint az utolsó szellemi bástyája az általam képviselt magyar örmény vonalnak.

Az ARARÁT 1998 február 24.i számában a következő cikk jelent meg a címlapon: ...”Végül keserű szavakkal határoztak dr. Issekutz Sarolta képviselő kizárásáról, annak reményében, hogy ezzel pont kerülhet arra az áldatlan, hosszú ideje folyó, méltatlan vita végére, amely annyit ártott már a képviselőasszony jóvoltából a hazai örménység jóhírének.” .

Az éremnek két oldala van. A másik oldal a következő.

- Mindig is magyarörménynek tartottam magam, azaz örmény gyökerekkel rendelkező, magyarul beszélő, erdélyi származású (félíg székely) magyar állampolgárnak, aki a magyarságára mindig is büszke volt. Magyarságomat Erdélyben is merem hangoztatni. Örmény identitásomat is büszkén vállalom. Örmény őseim Mária Teréziától azért kapták a nemességet egyéni érdemeiken kívül, mert néhány társukkal együtt a hazai örménység Erdélyben, elsősorban Erzsébetvárosban való letelepedésének legfőbb előmozdítói voltak. Őseim sokat tettek a hazáért és városukért, sikeresen szerepeltek a közéletben, (országgyűlési képviselő, alispán, törvényszéki tanácselnök, Legfelsőbb Bírósági bíró, a Gyulafehérvári Rom. Kath. püspökség ügyvédje, laptulajdonos, ügyvéd, stb.), a tudományban (akadémikus), a gazdasági életben (kereskedők). Büszke vagyok arra is, hogy Kiss Ernő aradi vértanú nagyanyja Issekutz leány volt. A mult természetesen nemcsak dicsőség, hanem kötelesség is, az ősök emlékét nemcsak ápolni és őrizni kell, hanem annak szellemében cselekedni a mindennapokban.
- Véleményem szerint minden kisebbség, így az örménység is sokszínű és olyan működési feltételeket kell biztosítani, amely lehetővé teszi mindenki számára, a maga közösségének megtalálását. A kisebbségen belül több kezdeményezésnek kell teret biztosítani és nem szabad a pártállami elvek szerinti egy kézben lévő kulturpolitikát

folytatni. Örülni kell a társadalmi szerveződéseknek, mint pl. az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület megalakulásának és nem támadni azt. Az emberek majd eldöntik maguk, mely programot tartják érdekesnek, hasznosnak és oda mennek, amely érdekli őket. Törekedni kell a minél szélesebb tevékenységi körre, minél több ember aktivizálására.

- A kisebbségi önkormányzat nem gazdasági vállalkozás, hanem kulturális autonómia, a pénzeket nem a saját megélhetésre kell fordítani.
- A pénzek elosztása során figyelembe kell venni a számarányokat, így például azt, hogy a magyar-örménység hazánkban több mint 95 %-át teszik ki az örmény kisebbségnek (ők az Erdélybe I. Apaffi Mihály idején betelepült 3000 örmény család leszármazottai) és az ő jogukon kapta meg az örménység a kisebbségi önkormányzat alakításának lehetőségét (több mint 100 éves ittlét és számottevő számszerűség).
- A kisebbségi tevékenységnek demokratikusnak kell lennie, felejtve a korábbi pártalami beidegződéseket.

Ezen és ehhez hasonló alapelvek megtartása folyamatos belső konfliktusokat okozott az önkormányzaton belül sok fontos kérdésben, hogy csak néhányat említsek meg:

A székhely és örmény centrum kérdése

A székhelyválasztással kapcsolatosan kezdetben közösen azt kívántuk elérni, hogy legyen egy örmény centrum, ahol helyet kap a kultúra és a hivatali tevékenység.

Már csak aláírásra vártak a szerződések a Bartók Béla uti központtal kapcsolatban, amikor állítólag akadályok merültek fel (ekkor már félreállítottak) és váltás történt, mégpedig a Dunaház irányába. E választás abszolút ellenkezett minden korábbi elvárással, hiszen rendkívül magas üzemeltetési költségű és az eredetileg tervezett funkciókra használhatatlan központ alakult ki. (pl semminemű rendezvényt nem lehet itt tartani). Az iroda a hétvégén nem használható, a költségek olyan magasak, hogy abból bérelni is lehetett volna. Így az állami támogatást teljesen feleslegesen elherdáltuk. A fővárostudtán kívül csak az országos elhelyezését kérték itt megoldani, így majdnem sikerült a fővárosi önkormányzatnak székhely nélkül maradnia. Az V. kerületi örmény centrumnak három hibája van, az egyik a teljesen bizonytalan üzemeltetési, tulajdoni viszony. Ez egy gazdasági vállalkozása valakinek.. A második hiba az, hogy egy adott kerülettől vált függővé az örménység, illetve annak vezetőjétől, Avanesian Alextól. A harmadik hiba, hogy nem biztosított az a nyitottság a külső személyek felé, amely adott esetben a tervezett együttesben bent lett volna, pl. örmény étterem, kávézó, amely az utcán át az örmény megjelenést nyilvánossá és állandóvá tette volna.

Az örmény nyelvűség

Mindig is harcot kellett folytatni, hogy a kisebbségen belül ne az örmény legyen a hivatalos nyelv. Diszkriminatívnak tartom, hogy néhány önkormányzatban - az országban és a II. kerületben - olyan Működési Szabályzatot fogadnak el, amelyek felté-

telként szabják az örmény nyelvűséget az elnök vonatkozásában. Az ARARÁT újság két nyelvűségének ezt a formáját sem tartom elfogadhatónak. A hazai örménységen belül ugyanis minimális az örmény nyelvismeret.

Az ARARÁT újság problémája

Élve az állam adta lehetőséggel az örményeknek is lehetett újságjuk, amelyre 7 millió forintot kapnak évente. Az újságot minden határozat nélkül Avanesian Alex egy vállalkozásnak kiadta, a feleségét kinevezte felelős szerkesztőnek, biztosítva ezáltal, hogy csak az jelenhet meg amit Ő akar. Mivel külső cég kapta meg az újságot, így lényegében nem kell elszámolni a testületnek, így a testület ma azt sem tudja hány példányban jelenik meg, kik kapják, kik milyen honoráriumokat kapnak. Az újságban nagyobb ma a cenzúra, mint 1848 előtt volt ! Magyarörmény cikkek, programok nem jelenhetnek meg, ha nem a sajátjaikról van szó. Az alternatív kiadvány megjelentetését természetesen megtiltják.

A templom és múzeum problémája

Kifejezetten zavar és ennek mindig is hangot adtam, hogy ma az öseink adakozásából felépített, örmény-katolikus templomunk lényegében nem a hazai örménykatolikusok egyháztanácsa által irányított. A korábbi egyháztanács szétzilálása után egy titokban lejátszott, puccsszerű választást követően alakult egyháztanács vette át a hatalmat. Ma a saját öseink által adományozott múzeumba csak Avanesian Alex elnök (a felesége az egyháztanács világi elnöke) kifejezett engedélyével léphet be az akit Ő érdemesnek tart arra. Kifejezetten olyan irányban halad az egyháztanács működése, amely az örménykatolikus magyar anyanyelvű hívők eltávolodását eredményezheti.

Erdélyben kötött megállapodások

Erdélyben kifejezetten olyan tevékenységet folytatnak, amely nem az ott élő magyar anyanyelvű örmény közösségek érdekeit szolgálja. Tudtukon kívül kötnek olyan megállapodásokat nevünkben (Avanesian Alex, Zachariás Klára, Károlyi Zsaszmen), amelyekkel azonosulni nem tudunk. Véleményem szerint támogatni kellene az erdélyi magyarörmény egyesületek, szervezetek önálló működését, amelyeknek természetesen joguk van együttműködni a bukaresti románörmény szervezettel.

A klubélet

A közösségi élet megteremtését tartottam a legfontosabbnak, ezért hoztam létre a Fővárosi Örmény Klubot 1996 tavaszán. Folyamatosan támadtak érte, minden feljelentésben egyik vádpontként szerepelt. A választások közeledtével rájöttek képviselőtársaim, hogy tényleg kellene valamit csinálni a közösségi élet területén. Ma meg akarják folytatni a Fővárosi Örmény Klubot, mert ragaszkodtam az önálló arculathoz, nem voltam hajlandó bevinni Avanesian Alex irányítása alá. Ma ezen klub támogatását meg kívánják szüntetni.

A képviselők díjazása

A képviselők ma úgy érzik, a tiszteletdíj nekik jár, akkor is ha nem csinálnak semmit (esetenként megtévesztésképpen nem tiszteletdíj, hanem költségterítés formájában veszik fel a pénzt, azaz elszámolják autójuk használatát, taxiszámlákat, lakás telefon-számlákat, stb.). Pl. Simon J. Zaven 1997-ben a fővárosban összesen két testületi ülés-

sen vett részt, egyetlen projektet sem vállalt és mégis több mint 300.000 Ft-jába került a fővárosi önkormányzatnak. És még mennyibe az V. kerületnek valamint az országos önkormányzatnak ?

Moldován Domokos egy rendezvény megszervezéséért 100000 Ft-ot kért a tiszteletdíján felül, minden további költsége elszámolása mellett..

Az ANI kétlapos ujság négy száma közel 600.000 Forintjába került a Fővárosnak, nagyrésze Zachariás Klára, dr. Detre Csabáné, Károlyi Zsaszmen és Károlyi János zsebébe. Kiemelem, hogy nem az ellen vagyok, hogy a képviselők díjazásban részesedjenek, de azért a képviselői munkát el is kell végezni.

Az átláthatóság és a nyilvánosság.

Ma senkinek, még a képviselőnek sem szabad betekinteni az Országos Önkormányzat pénzügyi és gazdasági életébe, súlyos vétségnek számít, ha valaki a testületen elhangzottokról tájékozódni akar, vagy tájékoztatni kíván. Még a határozatok sem kerülnek nyilvánosságra, a jegyzőkönyvek hónapokig nem kerülnek kiadásra még a képviselőknek sem.

A demokrácia megcsúfolása.

Az általam előkészített működési szabályzat teljes kidobása után olyan Szervezési Működési Szabályzat van életben, amely lehetővé teszi Avanesian Alex elnök úrnak, hogy gyakorlatilag bármiben dönthet (néhány tanácsadó bevonásával), pénz, kultúra, együttműködés, stb. Aki nem azt teszi amit Ő mond az kirekesztődik mindenből. Például, aki egy rendezvényt szervez (az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által szervezett egyházi konferencia), amely nem tetszik Avanesian Alex Úrnak, akkor attól elhatárolódnak, azt nem támogatják és mivel létezik egy háttér megállapodás, (amelyet kizárólag én nem írtam alá), amelynek értelmében minden örmény kisebbségi önkormányzat elfogadta Avanesián Alex irányítását, így egyetlen önkormányzat sem támogatta azt. Még az elnökletem alatti fővárosi önkormányzat sem. Mi ez, ha nem kézivezérlés ?

Gazdálkodási elvek

Nem értek egyet az Országos Örmény Önkormányzat gazdasági tevékenységével sem. Kifejezetten gazdaságtalannak tartom, hogy a MOL részvényeket pillanatok alatt értékesítették, így súlyos milliókat veszített az önkormányzat. és felélte a hazai örménység jövőjének anyagi alapját (utánunk az özönvíz).

Az országos pazarló gazdálkodása (pl. többszáz személyes fogadás a HILTONban), nem az önkormányzat feladatát képező ügyek (menekültügy, stb) dotálása inkább szolgálja Avanesian Alexnek a világörménység szervezetében betöltött funkcióját, mint a hazai örménység kulturális autonómiáját.

A leváltásom közvetlen oka nem ideológiai, hanem igen egyszerűen gyakorlati. Kértem az elnök urat, mint képviselő, hogy szeretnék betekinteni az Országos Örmény Önkormányzat számlái közé és látni szeretném a székházzal kapcsolatos dokumentációt. Ezt követően rendkívüli közgyűlést hívtak össze Debrecenben egy bál kapcsán és határoztak a kizárásomról. Ezt követően közölték, most már nincs jogom betekinteni az iratokba !?

A fővárosi testületnél is hasonló okokat vélhetünk fel. Működési Szabályzat változtatását terjesztettem elő, amelyben javasoltam, hogy azok a képviselők, akik nem vesznek részt a képviselői munkában azok tiszteletdíjat legyen joga a testületnek megvonni illetve módosítani. Ezt követően bizalmatlanságot jelentettek be ellenem és a testületbe az Országos Önkormányzat prominens személyeit kívánját behozni (Károlyi Zsaszmen, dr. Detre Csabáné, Károlyi János és természetesen Karapetián Karine, az országos elnök neje, akinek a révén Avanesian Alex kézivezérleése a fővárosi önkormányzatnál is megvalósulhatna. Hogy ezt megtehetik, abban igen fontos szerepe van Zárugné Tancsin Katalin fővárosi képviselőnek, akinek szavazata meghatározó a fentiek megvalósulásában és aki szintén aláírta az ellenem beadott feljelentéseket .

Összefoglalva: az Országos Örmény Önkormányzat vezetője és néhány köréje csapódó, általában nem is örmény identitású, hanem kizárólag gazdasági alapon tevékenykedő képviselő a teljes hatalmat a kezébe vette, diktatórikusan kívánja irányítja a közösség életét, olyan irányt szabva, amely nem felel meg a többségben lévő hazai magyar anyanyelvű örmény kisebbség érdekeinek.

Felhívom a Tisztelt Olvasók figyelmét, hogy mérlegelje, valóban én ártok a hazai örménység jóhírének, vagy talán a fenti magatartású „képviselők” .

E mérlegelés igen fontos az elkövetkező jelölések és választások előtt.

dr. Issekutz Sarolta
örmény kisebbségi képviselő

Ünnepi hangverseny

Az ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK Kulturális Egyesület egyéves évfordulója alkalmából ünnepi hangversenyt rendezett 1998. február 14-én (szombaton) 19 órakor a budai Alsóvizivárosi (Kapucinus) Plébánia Templomban, Budapest I. Fő u. 32. alatt.

A hangversenyen közreműködtek:

Fancsali Bence (klarinét), Fancsali János (orgona), Fancsali Mária (ének),
Fogolyán Kristóf (fuvola), Lukin László (műsorvezető).

A hangversenyműsor híven tükrözte a hazai magyar-örmények hagyományörző, de ugyanakkor minden újra, ismeretlenre kiterjedő művelődési életét. Az ottani őseinktől ránk hagyott legértékesebb kincsünkkel, erdélyi gyökereinkkel kapcsolatosak a Kájoni Kódex és Croner Daniel művei. Katolikus hitvallásunkat épp úgy megtaláljuk, mint a magyarsággal vallott identitásunkat: Kodály és Liszt művei ezt bizonyítják. Az egyetemes zeneirodalom legnagyobbjai: Bach, Handel, Haydn, Mozart mellett a barokk három olasz zeneszerzővel szerepelt. Ritkaság számba vehető Franck a húsvétal kapcsos-

latos monumentális művének bevezetője. Műsorunk zárószámát Ruzitska György, kolozsvári zeneszerző, helybeli zenekonzervatóriumi igazgató, az 1848-as forradalom alkalmából írta. A bécsi születésű Ruzitska Erdélyben nemcsak megtanult magyarul, hanem a magyar szellemisséggel is azonosult !

Ez azon Erdély, melyben a mi, a magyar-örmények gyökerei is fekszenek, melyeket ezentúl is ápolni kívánunk.

Nagyon köszönjük a Fancsali családnak és Fogolyán Kristófnak a zenei élményt, amelyhez hozzájárult Lukin László tanár úr igen érdekes műsorvezetése és tájékoztatása mind a zenéről, mind a hangszerekről mind a történelemtől (többek között a főoltáron ábrázolt Szent Erzsébetről).

Külön köszönjük Fidél atyának, hogy lehetővé tették számunkra ezen ünnepi esemény megtartását, valamint a bevezető előadását, amelyből megtudhattuk, hogyan is kapcsolódnak a Domonkos rend szerzetesei az örményekhez.

A hangversenyen adományt gyűjtöttünk az 1766-tól 1790-ig épült Szent Erzsébet tiszteletére 1791-ben felszentelt erdélyi, erzsébetvárosi örmény katolikus főtemplom felújítási munkálataira. Az adományok összege elérte a 60.000 Ft-ot. Köszönjük az önzetlen segítséget valamennyi adományozónak, melynek célbajuttatása iránt az egyesület intézkedett.

Beszámoló az 1998 február 19-i klubdélutánról

A február 19-i klubest dr. Benedek Katalin művészettörténész vetítettképes előadásával kezdődött: Két szentpétervári oroszörmény képzőművésztől. Ezt követően a zsúfolásig megtelt zeneterem közönsége igen nagy szeretettel fogadta Kazatsay Irén művésztanár, énekesnő előadásában a Daru madár c. csodálatos örmény dalt. Az énekesnő korát meghazudtoló csengő hangjával, intonálásával teljesen magával ragadta hallgatóit, különös hangulatot varázsolva a magyarörmények köré a csodálatos keleti dallamú dallal. Megérezte, hogy a dal szomorúsága sorsunk szomorúságát is jelenti. Akkor is, most is.

Rétháti Kövér Ilona klubbársunk született előadói tehetséggel megáldva sietett segítségünkre irodalmi összeállításunkban. Az örmények egyéni és nemzeti jelleméről Nösan Besiktaslean írását olvasta fel Péter Fogolyán Miklós Lukács fordításában, majd nagy átéléssel szavalta el Heltai Jenő Szabadság c. versét. A vers aktualitása és mondanivalója megérdemli, hogy teljes terjedelmében a következő számunkban közreadjuk.

Ehhez a hangulathoz illett dr. Schütz Ödön armenológus professzor Hajk és Bél harca c. - az örmény irodalom kincsestárából vett válogatás is. Hovhanesz Erzinkaci (1230 k.-1293.k.) költő néhány négysoros verse után az asug műköltészet néhány remekét hallhattuk dr. Issekutz Sarolta felolvasásában. Az asugok egy új költői irányzatot képviselnek a XIV. századtól kezdve a népdal és a műköltészet mellett. A kezdetben vallási ihletésű dalok a XVII. századra már közösségi, társadalmi témákat dolgoznak fel.

Négysorosok

Hovhannesz Erzinkaci (1230-1293)

Bevehetetlen erőd, megvíthatatlan - a hit !
 Arra, ki mögé menekül, védelmet áldva-óva terít;
 S jöhet otromba lovascsapat, s szórhatja szilaj nyilait -,
 Komédia néki csupán: Mosolyog - s rá sem hederít.

A szólás szerszáma a nyelv; az igazszívűeké - színarany
 Az ember egy-nyelvű teremtvény. Kígyók nyelvének két ága van.
 Van, ki egyként beszél metsző szigorún s édes mázasan.
 Kígyók atyafisága ő - s hurcolja csak átkát az olyan !

Az asugok általában hegedű és dudakísérettel énekelték dalaikat. A XVIII. század leg-híresebb örmény dalnoka Szajat-Nova volt, a grúz király udvari költője, aki verseit azeri, örmény és grúz nyelven írta. A Tanács maga-magának c. verse - Tótfalusi István fordításában - még a XX. század végén is aktuális intelmeket tartogat számunkra:

"Úgy cselekedj, sose érje szó a házad,
 Jótanácsot, béketúrést, törvényt szeress !"

Dzsivan (1846-1909) az utolsó asug mesterköltő vándor asugként járta a Kaukázuson túli vidéket. Időszerű társadalmi kérdésekkel foglalkozik verseiben, amelynek bemutató példája másfélszázad múltán is időszerű és reménytadó.

Jönnek és tovatűnnek

Dzsivani (1846-1909)

Tél-komor, baljós napok jönnek és tovatűnnek
 Ne csüggedjete, ahogy jönnek, majd tovatűnnek:
 A gyötrő kínok sem tépik a szívet örökké,
 Mint a vásári népek, jönnek és tovatűnnek.

Szenvedés, csapás, barbár ellenség pusztítása,
 Karavánokként, sorban jönnek és tovatűnnek:
 E világ csodakert és benne virág az ember,
 mennyi balzsamfű, rózsa, jönnek és tovatűnnek.
 Gyöngé, ne törj meg, és hatalmas, vesd le gögöd,
 Egyformán ontja fényét a Nap mindannyiunkra,
 Keletre húzó felhők jönnek és tovatűnnek.

Művelt fiait jó földanyánk növeszti nagygyá,
 Kóborló, nomád népek jönnek és tovatűnnek,

E világ szállójában vendég csak minden ember,
 Dzsivani, ősi törvény, jönnek és tovatűnnek
Kerék Imre fordítása

Az est hangulatát az amerikai Hagop Agopián örmény együttes varázslatos hangulatú zenéje emelte, amely így együtt örmény anyanyelvű klubtársaink elismerését is méltán váltotta ki.

Látogatás Ópusztaszerre.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület egynapos kirándulást szervez Ópusztaszerre a Nemzeti Történelmi Emlékpark megtekintésére. A látogatást 1998. május hónapban tervezzük. Kérjük az érdeklődők jelentkezését 1998 április 31-ig az Egyesületnél. A kirándulás költsége kb. 3500 Ft. A részvételi díj magában foglalja az utazás, az idegenvezetés költségét és a belépődíjat.

Látnivalók, szolgáltatások, érdekességek: lásd az előző szám.

KÖRUTAZÁS SZÉKELYFÖLDÖN, ÉSZAK-ERDÉLYBEN ÉS BUKOVINÁBAN

Látogatás őseink földjén

(folytatva az előző számunkban megkezdett információkat)

Főbb események

- Koszorúzás Koltón a 175 éve született Petőfi Sándor tiszteletére, Magyarvalkón a Vasvári Pál kopjafánál az 1848-as forradalom 150. évfordulójára, Máramarosszigeten Hollósy Simon és Marosbogáton Szongott Kristóf emlékére.
- Utunk végigvezet a Gutin, a Csalhó, a Máramarosi-, a Radnai-, a Gyergyói-, és a Görgényi- havasok bércei között.
- Bejárjuk a Békás szoros szurdok völgyét, a Gyilkos-tó, a Felső-Maros-áttörés és az Aranyos-Beszterce völgyének vadregényes vidékeit.
- Megmásszuk a Kis-Gohárdot és a Tordai-hasadék hegyoldalát a nyugdíjasok ösvényén.
- Felékeressük a bukovinai örmény templomokat Szucsavában és Botosaniban.
- Áthaladunk Radóc mellett a bukovinai székhelyek néhai településeinek körzetén.
- Találkozókon veszünk részt az erdélyi örmény kolóniákkal.
- Megtekintjük a Nagybányai festőiskola remekeit, a marosvásárhelyi Teleki Tékát és Kultúr Palotát, a szárhegyi Lázár Kastély, a ditrói templomot, az Iza völgyi fatemplomokat, a magyarvalkói erődtemplomot és a Világörökség részét képező bukovinai festett és fehér kolostorokat.

- Máramarosszigeten felkeressük a Hollósy Simon emlékeket és Márton Áron püspök börtönét.
- Marosvécsen az Erdélyi Helikonra és Misztóthfalván Tóthfalusi Kis Miklósra emlékezünk.
- Szaplancán ellátogatunk a "vidám temetőbe" és a csergekészítés mestereihez.
- Varga Vilmos és Kis Török Ildikó által bemutatott pódiumelőadáson veszünk részt 1848-as forradalom tiszteletére Nagyváradon.

Részletes program:

1. nap: Indulás: reggel 6 órakor

Határátkelő: Csengersima

Látnivalók: Szatmárnémeti, Misztóthfalva (Tóthfalusi Kiss Miklós emlékház),

Nagybánya (Képtár, ásvány és bányavirág múzeum), Koltó (Petőfi

múzeum a Teleki Kasztélyban - koszorúzás), Bódi-tó.

Estebéd: Bódi-tó turistaszálló vendéglőjében

Szállás: turistaszálló (2-3-4 ágyas fürdőfülkés szobák)

2. nap: Reggeli a turistaszálló vendéglőjében

Látnivalók: Gutin-hegység, Desze (máramarosi faragott kapuk),

Máramarossziget (Hollósy Simon szülőháza és síremléke - koszorúzás, Márton Áron börtöne), Iza völgye (fatemplom Jódon),

Radnai havasok (Borsai-hágó 1417 m magasan a tengerszint felett), Aranyos Beszterce völgye, Bukovina (Észak-Moldva).

Estebéd: 2-3. napon Campulung (Hosszúmező szállodájának vendéglőjében.

Szállás: 2-3. napon szállodában (2 ágyas fürdőfülkés szobák)

3. nap: Reggeli: 3-4. napon a szálloda vendéglőjében

Látnivalók: Moldovica, Szucevica (kívül-belül festett erődtemplomok),

Radóc (Bukovinai székelyek néhai falvainak körzete), Szucsáva (Zámkia örmény kolostorerőd, Szent Kereszt és Szent Simon örmény templomok), Botosáni (Mária mennybemenetele) örmény templom.

4. nap: Látnivalók: Voronec (Kelet-Európa Sixtusi kápolnája), Németvásár, Neamc (a

legszebb fehér kolostor), Békás víztározó a Csalhó alatt, Békás-szoros, Gyilkos-tó, este tábortűz.

Estebéd: 4-5. napon Gyilkos-tó üdülőtelepen a turistaszálló ebédlőjében

Szállás: a turistaszállóban (2-3 ágyas zuhanyzós szobák).

5. nap: Reggeli: 5-6. napon a turistaszálló vendéglőjében

Látnivalók: alternatív kirándulások a Kis-Cohárdra és a Gyilkos-hegyre (3-3

óras gyalogtúrák, séta a Gyilkos-tó körül és csónakázás). Találkozó

a gyergyószentmiklósi örményekkel.

6. nap:Látnivalók: Gyergyószentmiklós, Szárhegy (Lázár kastély), Ditró (néhai örmény templom), Felső-Maros-áttörés Maroshévíz és Déda között, Marosvécs (Erdélyi Helikon, Kemény János sírja), Marosvásárhely (Teleki Téka, Kultúr Palota), Marosbogát (Szongott Kris-

tóf
szülőfalva koszorúzás), Torda, Tordai hasadék (1,5 órás gya-

logtú-
ra)
Estebéd: Magyarfenesen Csányi Éva kisvendéglőjében.
Szállás: Tordaszentlászlón, faluturista gazdaságokban (2-3 ágyas fürdő-
szo-
bás lakások).

7. nap:Reggeli: a szállásadóknál
Látnivalók: Kőrösfő (varrottas kirakóvásár), Bánffyhunyard, Magyarvalkó (a legszebb kalotaszegi templom, koszorúzás Vasvári Pál kopjafájánál), Királyhágó, Nagyvárad (pódium-előadás az 1848-as forradalom tiszteletére

Határátkelő: Ártánd
Érkezés: Budapestre 22 óra körül.

Időtartam: 7 nap, 1998 szeptember 18- szeptember 24

Részvételi díj: 150 DEM/fő

Az összeg tartalmazza a félpanziót, a szállás, a vezetés, a biztosítás és a belépők árát, kivéve a buszkielutazást.

Utazás autóbusszal útvonalhossz : Budapesttől Budapestig 2100 km.

A buszkielutazás a jelentkező személyek számától függően: 8-12.000 Ft/fő.

Érdeklődés és jelentkezés az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület irodájában.

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal és Petőfi Sándor, Ady Endre, Reményik Sándor, Dsida Jenő, Juhász Gyula, Áprily Lajos, Lakatos Demeter és Kányádi Sándor verseivel, valamint a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Az utat a **Providentia - Gondviselés Egyesület** (Kolozsvár) szervezi. Az úton a mindenki által jól ismert **dr. Szarka György** személyesen kalauzolja a társaságot.

Az érdeklődők számára dr. Szarka György vetítettképes előadást tart az útról áprilisi klubrendezvényünkön.

Információk

- **A következő Sörparti időpontja 1998. április 4-én szombaton délután 4 órakor lesz.** A rendezvény helye: Csendes Étterem. Budapest V. Múzeum krt. 13. (bejárat a Ferenczy utcai oldalon) (tel:267-0218)

- **Meghívó** Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 1998 március 20-án, pénteken délután 16 órakor megnyitja " **Szemelvények az erdélyi magyarörmény múltból, családi archívumok alapján**" c. kiállítását.

A kiállítás helyszíne: Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat Akadémia utcai kiállítóterme. (Budapest. V. Akadémia utca 1-3. II. em. 293.

A kiállítás április 30-ig tekinthető meg kedd és csütörtök 14--16 óra, péntek 14-18 óra között. (16 óra után bejárat az Akadémia utca 3. sz. alatti kapun keresztül.

- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az **adományok gyűjtését** az erdélyi örmény kolóniák részére. Ruhanemű, könyv, apró háztartási használati eszközök, iskola-felszerelések átvétele az egyesület székhelyén.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az 1998-as évben elsősorban az erzsébetvárosi örménykatolikus nagytemplom restaurálási munkálataira, különösen az elektromos hálózat felújítására és a beázások megszüntetésére gyűjtünk.

- **Köszönetet mondunk** Magyar István Lénárd és Nagypál Tibornak a ruha és könyvadományaikért.

Köszönetet mondunk dr. Szentpétery Tibor úrnak a 10.000 Ft, dr. Sasi Nagy Istvánénak és Karátsonyi Bogdán úrnak az 5-5000 Ft és dr. Issekutz Saroltának a 12.000 Ft adományáért, valamint valamennyi adományozónak az erzsébetvárosi templom felújítására adott adományáért.

- **A Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat székhelye:**

1054. Budapest V. Akadémia u. 1. II. em. 261. és 293.

Tel/fax: 302-7389. Tel: 153-4444/155 A kiállító terem melléke: 156.

Nyitvatartási rend: Iroda: hétfő és szerda 9-15 óra, kedd 14-19 , csütörtök 12-17 óra dr. Issekutz Sarolta elnök félfogadása minden hónap 1. csüt. 16- 18 óráig II. em. 261.

- **Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:**

1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Új postacíme: 1251 Budapest Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel:** 201-2401.

A fogadói idő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek

A Fővárosi Örmény Klub időszaki kiadványa

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Juhos-Kiss János, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251. Budapest Pf. 70. *Tel:* (1) 201-1011 *Fax:* (1) 201-2401